

Jørn Lunds beretning ved Det Danske Akademis årsfest

Taler

Jørn Lund
Direktør og professor

Dato

23. november 2003

Sted

København

Welcome to the Danish Academy.

Velkommen til akademiets årsfest.

Sproget er dansk, og vi vedbliver at tale dansk i akademiet – undtagen naturligvis, når vi er i udlandet. Det var vi i maj måned efter invitation fra den danske ambassade og Det Franske Akademi, de rigtig udødelige. Vi er ikke engang rimelig udødelige!

Medlemmerne af det franske akademi mødte op til en drøftelse af dansk-franske forbindelser, af dansk og fransk sprogpolitik, af akademiernes opgave, og vi fik en rundvisning i L'institut de France, La Coupole. Biblioteket havde foranlediget en særudstilling af sjældne danske udgivelser, der var fælles frokost og senere oplæsning og diskussion i Det Danske Hus på Champs d'Élysées. Der blev også tid til et besøg i Balzacs hus ved Seinen.

Det Franske Akademi har ligesom det svenske en sproglig normeringsopgave for samfundet. Den store ordbog er både autoritativ og varsom med at optage ord og vendinger, der ligger uden for det dannede sprog. Samfund, der udvikler og ændrer sig så hurtigt som det danske og det franske kan imidlertid ikke afvente, at et akademi lyser nye termer i kuld og køn, og i Frankrig har man da også på regeringsinitiativ oprettet en terminologisk ordbank, hvis indretning afspejler franskmændenes bestræbelser på at klare sig mest muligt med franske gloser. Det var en anfægtelse for vore franske kolleger, at der findes forskere i Frankrig, der finder det mere meriterende at publicere på engelsk end på fransk. Man spurgte interesseret til forholdene herhjemme.

Her har Kulturministeriet også udsendt en sprogpolitisk rapport, Sprog på spil, som har interesse for et akademi, der ifølge sin fundats skal arbejde for sprog og ånd. Mange mennesker opfatter et sprog som et blot og bart codesystem, der uden videre kan erstattes af et andet, og en ny undersøgelse viser, at ca. 20 procent af 1000 adspurgte danskere ville foretrække, at vi talte engelsk herhjemme.

Som det eneste sprogpolitiske udvalg i Norden havde den lille hurtigarbejdende arbejdsgruppe en litteraturprofessor med i kredsen – og det var rigtigt tænkt. Litteratur er en særlig udviklende form for sprogudøvelse, og den sprogfornyelse, der finder sted dér, er et alternativ til den generelle markedsbetingede sprogpåvirkning, der bæres på vestenvindens vinger. Derfor rummer afsnittet ”Kunstens sprog” både generelle og mere specielle anbefalinger af, hvad der kan fremme litteratur, teater, film og andre udtryk for dansk sprog. Kunststyrelsen er en nydannelse som den ene del af den tostrengede kunststøttestruktur; det er vigtigt, at Statens Kunstfonds uafhængighed kan videreføres, således som det jo også var intentionen ved indførelsen af den nye struktur.

BG-Bank har gjort litteraturen til sponsorområde og agter at støtte litteratur og litteraturformidling med et ikke ubetydeligt millionbeløb. Det var både glædeligt og uventet, for - med et moderne udtryk - litteratur regnes normalt ikke så sexet som fx sport. Man har en meget fleksibel fundats og er parat til på snart sagt alle områder at fremme læsning og litteratur. En stor del af midlerne kanaliseres via den såkaldte litterære reaktionspulje til større og mindre litterære arrangementer, til bogproduktion man finder støtteværdig, den menneskelige såvel som den maskinelle. En mindre del af midlerne er afsat til en stor årlig pris på 300.000 kr. Den er som bekendt netop blevet uddelt for første gang.

Nogle af støttemidlerne fra fonde, statslige støtteordninger og sponsorinitiativer er nødvendiggjort af de forholdsvis høje bogpriser - med moms og det hele! Dette siges ikke som en udfordring til forlæggerne, der ikke har lette vilkår i disse år, men for at skabe forståelse for, at også gode litterære udgivelser kan have behov for, at der tages særlige initiativer for at støtte det trykte ord. Litteratur kan jo ikke betragtes som en normal vare allerede af den grund, at den har sine sproglige begrænsninger; man kan nu engang ikke bare eksportere et antal danske bøger, sådan som man kan

eksportere et antal danske skinker. Og det betinger, at man skal forholde sig anderledes til bøger end til skinker eller - mursten. - Også de store morgenaviser har faldende oplag, og mange fravælger de længere læsestræk i en tid, hvor mange bejler til vores opmærksomhed. Aldrig har det været lettere at gå fra det ene til det andet.

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab har påbegyndt udsendelsen af H.C. Andersens samlede værker og af en ny, stor dansk ordbog, der modsat Ordbog over Det Danske Sprog kan dokumentere de seneste 50 års sprogudvikling;

selskabet har på den måde vist sig som et selskab til de skønne og nyttige videnskabers forfremmelse. Begge disse udgivelser har fået støtte, dels fra H.C.Andersen 2005, dels fra Kulturministeriet og Carlsbergfondet. Ellers havde de ganske enkelt ikke kunnet udsendes.

Men her er vi samlet for at glæde os over fem højst nutidige bidragydere til dansk kultur. Inden vi hører nærmere begrundelser for akademiets valg nogle ord om den syvårsbog, Mogens Brøndsted har redigeret for akademiet. Den hedder Minderids, bl.a. fordi akademiets nuværende medlemmer har skrevet små essays om de tidligere medlemmer. Endvidere er der snesevis af taler på stribe, og det kan selvfølgelig virke overvældende. Men en dosering på 1-2 taler daglig i en måned kan anbefales. Og det kan anbefales at læse, hvad (citer fra indholdsfortegnelse).....

Ved det årlige forfattermøde med oplæsning af endnu ikke udgivne tekster havde akademiet som gæster Peter Adolphsen, Morten Blok, Klavs Bondebjerg, Kirsten Hammann, Christian Haun Nielsen, Erling Jepsen, Ida Jessen, Pia Juul, Cecilie Løveid, Annemette Kure Andersen, Eske K. Mathiesen, Mette Moestrup, Peter Poulsen, Merete Pryds Helle, Carsten René Nielsen, Bodil Steensen-Leth, Janne Teller, Thomas Thøfner, Jesper Wung Sung

”Hvad skal vi med dansk litteratur?” Det var titlen på den prisopgave, akademiet udskrev først på året, og blandt besvarelserne har akademiet udvalgt én, der rummer en brevveksling mellem to. De to korrespondenter, Kristian Husted og Henrik Hansen, er unge litteratur med bopæl i henholdsvis Paris og Bruxelles. Vi bad om en essayistisk besvarelse, ikke om en afhandling, og vi fik et meget personligt og underfundigt brevformet essay fra de to, der karakteristisk nok befinder sig i hovedstæder, hvor der er meget andet end lige dansk litteratur til rådighed. I den interne korrespondance om besvarelsen skrev Suzanne

Brøgger: ”Den skriver sig helt ved siden af den offensive/defensive position, eller fælde, man kunne risikere at falde i, når man skulle besvare spørgsmålet. Jeg synes, der er så mange kedsommelige angreb på litteraturen - og et forsvar ville være lige så kedsommeligt og klamt. Jeg synes (--), der er lidenskab i det her.”

Lidenskab på en helt andet måde har der været i den såkaldte værdidebat, som karakteristisk nok blev en værdikamp. I sorte sværme kom indlæggene flyvende ligesom ravne, og lidenskaben var snart kold, snart varm. Det er let at stille sig udenfor og lægge afstand til det hele. Akademiet har drøftet forløbet ved flere lejligheder, og enkelte har taget til orde, men vi har ikke ønsket at sende en kollektiv tilkendegivelse. Tonen har undertiden været skinger, ligesom den har været hård i tidligere i kulturhistorien: i reformationstiden, på barokkens tid, under opgøret med den tyske indflydelse i 1770'erne, efter presseens ophævelse i midten af 1800-tallet, i 1930'erne, omkring 1968 og altså nu med latterliggørelse, forhånelser, tilskrivning af lave motiver, forenklinger og graven i fortiden. ”Rem tene, verba sequentur”, skal Cato den ældre have givet som første regel for talere. ”Hold dig til sagen, så kommer ordene af sig selv” – og det bliver ofte nogle helt andre ord, når det lykkes.

Nu vil Jens Smærup Sørensen motivere, at Silasprisen gives til Peter Mouritzen, Per Ørngaard taler for Otto Steen Due, som modtager Gelsted-prisen . At Selskabets Pris gives til Karl Aage Rasmussen, begrundes af Jørgen Gustava Brandt; Tage Skou-Hansen uddeler Beatrice-prisen til Helle Helle og Sven Holm Kjeld Abell-prisen til Nullo Facchini. Musikken leveres af saxofonkvartetten Jutlandia.

Velkommen til tidligere og nye gæster.

Tags

Festtale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jorn-lunds-beretning-ved-det-danske-akademis-arsfest-2003>